

Нормативно-правове забезпечення державного регулювання аграрного сектору

Н. М. ВДОВЕНКО^і

У роботі висвітлено результати проведених досліджень та визначено сучасні тенденції застосування нормативно-правових методів регулювання аграрного сектору економіки, де важливе місце посідають закони, спрямовані на тривале правове регулювання розвитку виробництва агропромислової продукції. У статті обґрунтовано, що спостерігається неефективність дії правових методів регулювання саме у ключових галузях аграрного сектору економіки, зокрема і в аквакультурі. Узагальнено результати проведених досліджень, що сприятимуть у подальшому безпроблемному та раціональному користуванню водним об'єктом, земельною ділянкою під цією водоймою або гідротехнічними спорудами цієї водойми, що перебувають у користуванні на умовах оренди. Розкрито особливості функціонування галузей аграрного сектору в Україні та обґрунтовано недоліки їх чинного правового регулювання.

Ключові слова: аграрний сектор, галузь, держава, економіка, нормативи, рибне господарство, водні ресурси, рибогосподарська технологічна водойма, водний об'єкт, оренда.

УДК 351.824.1:639.3/5

JEL коди: A13, B21, D20

Вступ. Державна політика відіграє надзвичайно важливу роль у суспільному житті. Саме вона має на меті своєчасно виявляти назрілі проблеми розвитку перспективних галузей аграрного сектору економіки, аналізувати їх, установлювати причини виникнення, складність, суперечливість і знаходити шляхи розв'язання. У сфері державної політики приймаються відповідні рішення, спрямовані на розв'язання певної проблеми, розробляються відповідні програми та інструменти їх реалізації. Цей аспект передбачає запровадження регуляторної політики у сфері аграрного сектору економіки з метою усунення перешкод для розвитку господарської діяльності.

Упродовж останнього періоду пошук шляхів вирішення відповідних завдань розвитку постав і перед центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства. Перед Державним агентством рибного господарства України виникла проблема забезпечення удосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання, зокрема і у галузі аквакультури. Важливим аспектом є пошук напрямів усунення перешкод для розвитку господарської діяльності в агропромисловому комплексі, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, встановлені Конституцією та законами України.

Постановка проблеми. Світові продовольчі проблеми змушують людство глибоко задуматися над необхідністю створення умов для гарантованого доступу до якісних

^і Вдовенко Наталія Михайлівна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри державного управління Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ.

харчових продуктів у необхідній кількості. Зростання населення планети значно випереджає приріст продовольства, а голод і недоїдання стають ризиком для здоров'я людини. Досягнення збалансованого харчування населення України забезпечується зміцненням продовольчої безпеки за рахунок повного самозабезпечення країни продукцією як рослинного, так і тваринного походження. Незаперечна роль аквакультури у підвищенні життєвого рівня населення спонукає вчених до опрацювання концептуальних засад її становлення й переходу до динамічного розвитку в сучасних умовах. В основі сучасної вітчизняної методології регулювання аграрного сектору лежать праці В. Бодрова [1], В. Галушко [2; 3], В. Геєця [4], О. Гойчук [5], А. Діброви [3], С. Кваші [6], М. Корецького [7], І. Лукінова, П. Саблука [9–11]. У здійсненні теоретичних і практичних досліджень розвитку рибного господарства на засадах регулювання його розвитку державою внесок зробили такі вітчизняні й зарубіжні вчені, як С. Алімов [12] і Н. Хішамунда [13].

Метою статті є узагальнення, координація, узгодження та обґрунтування методологічного забезпечення нормативно-правових методів регулювання розвитку галузей аграрного сектору економіки та розроблення практичних рекомендацій для використання водних об'єктів у рибному господарстві країни, що сприятиме в подальшому безпроблемному й раціональному користуванню водоймою, земельною ділянкою під цією водоймою або гідротехнічними спорудами водойми, що перебувають у користуванні на умовах оренди.

Викладення основного матеріалу дослідження. Потреба у державному регулюванні економіки теоретично обґрунтована Дж. М. Кейнсом. На думку Дж. М. Кейнса та його прихильників, держава повинна взяти на себе відповідальність не лише за стан виробництва, формування сукупного попиту, але й за ситуацію у сфері зайнятості, використання трудових ресурсів, регулювання доходів населення. В економічній літературі визначено різноманітні критерії створення системи державного регулювання [14]. Проаналізувавши критерії визначення системи державного регулювання, можна зробити висновок, що вона починається із законодавчого примусу і діє в масштабах макроекономіки.

З 01.07.2013 р. набув чинності Закон України «Про аквакультуру» [15] (далі – Закон), який покликаний об'єднати законодавчі норми і роз'яснити всі спірні господарські питання. Він регулює аквакультуру як окремий вид господарської діяльності. Аквакультура – це сільськогосподарська діяльність із штучного розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури у повністю або частково контрольованих умовах для одержання сільськогосподарської продукції та її реалізації, виробництва кормів, відтворення біоресурсів, ведення селекційно-племінної роботи, інтродукції.

Закон також встановлює порядок використання водних об'єктів для одержання риби та інших водних організмів, а також регламентує взаємовідносини органів державної влади, місцевого самоврядування із суб'єктами господарювання (і з орендарями), які здійснюють рибогосподарську діяльність. Закон значною мірою змінив порядок користування водними об'єктами місцевого і загальнодержавного значення. Внесено зміни до ряду законодавчих актів у зазначеній сфері, зокрема до Водного кодексу України, Земельного кодексу України, Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 08.07.2011 № 3677-VI. Нині згідно із Законом водні об'єкти будуть надаватися в користування за договорами оренди земель водного фонду. У такому договорі визначатимуться умови використання

водних об'єктів, розмір орендної плати та строк дії договору оренди, але не довше ніж термін дії дозволу на спеціальне водокористування (ст. 50 Водного кодексу України).

Орендодавцями є сільські, селищні, міські ради й місцеві державні адміністрації відповідно до повноважень, визначених Земельним кодексом України, тобто залежно від розташування водойми у межах чи поза межами населеного пункту. Таким чином, критерій «підвідомчості» водойми залежно від її місцевого чи загальнодержавного значення скасовано. Об'єктом такого договору може бути не будь-який водний об'єкт, а лише водосховища (крім водосховищ комплексного призначення), ставки, озера та замкнені природні водойми. Надання водних об'єктів у користування на умовах оренди здійснюється за наявності паспорта водного об'єкта, порядок розроблення та форму якого затверджує Міністерство екології та природних ресурсів України.

Не підлягають передачі у користування на умовах оренди для рибних потреб водні об'єкти, що: використовуються для питних потреб, розташовані у межах територій та об'єктів, що перебувають під охороною відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 № 2456-ХІІ.

У користування на умовах оренди водні об'єкти будуть надаватися винятково для конкретних цілей, перелік яких новим Законом розширено:

1. За напрямками діяльності аквакультура може здійснюватися з метою отримання товарної продукції аквакультури та її подальшої реалізації; штучного розведення, відтворення, вирощування водних біоресурсів; надання рекреаційних послуг.

2. За організаційно-технологічними показниками аквакультура може здійснюватися за інтенсивною, напівінтенсивною та екстенсивною формами.

3. Основними напрямками отримання товарної аквакультури може бути випасна, ставкова та індустріальна аквакультура. Для здійснення ставкової аквакультури використовуються рибогосподарські технологічні водойми, руслові, балочні та одамбовані рибницькі ставки, штучно відокремлені від материнських водних об'єктів (їх частин), обводнені торфові кар'єри в умовах рибницьких господарств (риборозплідники, нерестово-вирощувальні, товарні, повносистемні господарства). Ставкова та індустріальна аквакультура передбачає вирощування об'єктів аквакультури у штучно створених, повністю або частково контрольованих умовах із використанням напівінтенсивної та інтенсивної форм аквакультури.

Для здійснення випасної аквакультури використовуються рибогосподарські водні об'єкти (їх частини), рибогосподарські технологічні водойми при цьому не використовуються. Випасна аквакультура здійснюється за екстенсивною формою за відсутності негативного впливу на навколишнє природне середовище.

4. Штучне розведення (відтворення), вирощування об'єктів аквакультури та їх використання, пов'язане із подальшим вселенням у водні об'єкти, здійснюються суб'єктами аквакультури за рахунок їх власних коштів, коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів відповідно до затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері рибного господарства, порядку. Об'єкти аквакультури, вселені у водні об'єкти у результаті їх штучного розведення та вирощування з метою відновлення природних популяцій, поповнення запасів водних біоресурсів та збереження їх біорізноманітності, належать до державної власності.

5. Для надання рекреаційних послуг у сфері аквакультури з метою оздоровлення, відпочинку, екологічного виховання населення суб'єкт аквакультури визначає місця у межах наданих у користування рибогосподарських водних об'єктів (їх частин),

рибогосподарських технологічних водойм. Рекреаційні послуги у сфері аквакультури можуть надаватися суб'єктом аквакультури на платній або безплатній основі. Крім прав, які отримує орендар у зв'язку з укладенням такого договору, на нього покладаються й певні обмеження. Так, водні об'єкти надаються в користування на умовах оренди без обмеження права загального водокористування, крім випадків, визначених Законом. Також у договорі оренди можуть бути визначені зобов'язання щодо здійснення заходів з охорони та поліпшення екологічного стану водного об'єкта, експлуатації водосховищ та ставків відповідно до встановлених для них Мінприроди, режимів роботи, а також необхідність оформлення права користування гідротехнічними спорудами. Передача орендарем права на оренду водного об'єкта іншим суб'єктам господарювання забороняється. Проте орендарі, яким водний об'єкт надано в користування на умовах оренди, можуть дозволити іншим водокористувачам здійснювати спеціальне водокористування у визначеному Законом порядку.

Водокористувач, який узяв водний об'єкт в оренду, зобов'язаний доводити до відома населення умови водокористування, а також заборону загального водокористування на ставку, наданому в оренду. Якщо водокористувачем або відповідною радою не встановлено таких умов, загальне водокористування визнається дозволеним без обмежень. Під час передачі ставка в оренду укладається договір, обов'язково у письмовій формі і тільки з дозволу громади, якщо ставок знаходиться в населеному пункті. Саме в договорі й прописуються всі умови користування ставом, у тому числі й такі нюанси, як випас та напування худоби біля ставка, безкоштовне рибальство, миття авто водою зі ставу, обов'язки і права орендаря та громади, умови збереження належного стану ставу, умови, на яких ставок повертається з оренди. Відносини між орендарем та рибалками регулює сільська рада або районна державна адміністрація й територіальні органи рибкоохорони. Орендар бере не лише ставок, а й земельну ділянку навколо нього, яку орендує, як це прописано в договорі.

Також орендар зобов'язаний проводити зариблення ставів і фіксувати це документально. В орендаря на ставову рибу повинні бути такі документи: Акт про зариблення. При перевезенні товарів залізничним, водним і повітряним транспортом ветеринарні свідоцтва (форм № 1 і № 2) оформляються комплектом: ветеринарне свідоцтво, дублікат ветеринарного свідоцтва і корінець ветеринарного свідоцтва; документи про придбання риби; акт про проведення робіт з відтворення рибних ресурсів [16]. Сплата орендної плати за водний об'єкт не звільнятиме від орендної плати за земельну ділянку під ним. Крім того, надання водних об'єктів в оренду здійснюється на земельних торгах у комплексі із земельною ділянкою. Методику визначення розміру плати за надані в оренду водойми затвердило Міністерство екології та природних ресурсів України. України (Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 28.05.2013 № 236, зареєстровано в Мін'юсті України 17.06.2013 за № 986/23518).

Надання ж частин рибогосподарських водних об'єктів, рибогосподарських технологічних водойм, акваторій (водного простору) внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України у користування для цілей аквакультури регулюються у спеціальному порядку безпосередньо статтями Закону України «Про аквакультуру» від 18.09.2012 № 5293-VI. Частини рибогосподарського водного об'єкта надаються в користування на умовах оренди юридичним чи фізичним особам лише для розміщення плавучих рибницьких садків. Орендодавці визначаються у порядку, зазначеному вище. У такому разі межі наданої в

користування частини рибогосподарського водного об'єкта визначаються координатами відведеної акваторії. Відведення земельної ділянки водного фонду під водою (водним простором) і встановлення її меж у природі (на місцевості) не здійснюються. Стосовно специфіки передачі в оренду рибогосподарської технологічної водойми для цілей аквакультури, то орендареві одночасно можуть передаватися в користування гідротехнічні споруди. Надання рибогосподарської технологічної водойми у користування на умовах оренди здійснюється за наявності паспорта рибогосподарської технологічної водойми та/або технічного проекту рибогосподарської технологічної водойми. Об'єктом користування на умовах оренди рибогосподарської технологічної водойми є земельна ділянка під водою, в межах якої здійснюється аквакультура, та вода (водний простір), які в комплексі одночасно надаються в користування одній і тій самій особі.

Надання в користування на умовах оренди акваторій (водного простору) внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України, визначення їх меж (координат) для цілей аквакультури (марикультури) здійснюється Кабінетом Міністрів України. При цьому відповідні місцеві ради чи адміністрації, що здійснюють розпорядження земельними ділянками, можуть надавати юридичній чи фізичній особі в користування на умовах оренди земельні ділянки прибережних захисних смуг, смуг відведення. Відведення земельної ділянки водного фонду під водою (водним простором) та встановлення її меж на місцевості не здійснюється.

Договір оренди частини рибогосподарського водного об'єкта, акваторії (водного простору) внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України укладається у письмовій формі. Істотними умовами такого договору оренди, що визначаються за згодою сторін, є: об'єкт оренди; строк дії договору; орендна плата із зазначенням її розміру, індексації, форм платежу, строків, порядку внесення і перегляду та відповідальності за її несплату; умови використання частини рибогосподарського водного об'єкта, акваторії (водного простору) внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України; умови і строки передачі об'єкта оренди суб'єкту аквакультури; умови збереження стану об'єкта оренди; умови повернення суб'єктом аквакультури об'єкта оренди; встановлені обмеження (обтяження) щодо використання об'єкта оренди; визначення сторони, яка несе ризик випадкового пошкодження або знищення об'єкта оренди чи його частини; відповідальність сторін. За згодою сторін у договорі можуть конкретизуватися його умови. У всіх випадках укладення договорів оренди об'єктів водного фонду чи їх частин обов'язково повинна здійснюватися державна реєстрація права оренди відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 № 1952-IV [17].

Відповідно до ст. 8 та ст. 14 Закону для забезпечення єдиної процедури нарахування плати за використання на умовах оренди частини рибогосподарського водного об'єкта (для розміщення плавучих рибницьких садків), рибогосподарської технологічної водойми Наказом Мінагрополітики від 30.01.2014 № 141 затверджено Методику визначення розміру плати за використання на умовах оренди частини рибогосподарського водного об'єкта, рибогосподарської технологічної водойми.

Підставою для справляння платежів за оренду частини рибогосподарського водного об'єкта та рибогосподарської технологічної водойми є договір оренди частини рибогосподарського водного об'єкта та договір оренди рибогосподарської технологічної водойми. Дані, відображені в паспорті водного об'єкта, також

використовуються у процесі розрахунку розміру орендної плати за надану в оренду частину рибогосподарського водного об'єкта або рибогосподарську технологічну водойму. Наприклад, при заповненні формули інформацію про тип водного об'єкта (коефіцієнт К 1) та визначення коефіцієнта (К 2), який враховує відомчу належність і місцезнаходження рибогосподарської технологічної водойми отримують із п. 1–3 паспорта, розділ I «Загальна характеристика». Для визначення величини коефіцієнтів (К3), що враховують якісний стан водного об'єкта, використовуються паспортні дані з п. 3 «Характеристика джерела водопостачання», розділу II «Морфологічна, гідрологічна та гідрохімічна характеристики рибогосподарської технологічної водойми» та розділу III «Стан рибогосподарської технологічної водойми». Матеріали щодо визначення параметрів водойми (поздовжній профіль по осі водойми, поперечні перерізи, графік залежності площі та об'єму від глибини $S = f(h)$, $W = f(h)$, картосхема рибогосподарської технологічної водойми і план рибного господарства, до складу якого входить рибогосподарська технологічна водойма, містяться в розділі VI «Графічні матеріали» паспорта. Отже, розмір орендної плати, розрахований на основі використання даних паспорта, за цією Методикою встановлюється договором оренди між орендарем та орендодавцем.

Відповідно до частини 5 ст. 15 Закону «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 08.07.2011 № 3677-VI центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства, надано повноваження вести державний облік, державний моніторинг, державний кадастр водних біоресурсів, а також державний облік та державний реєстр, необхідно розробити проект Постанови Кабміну України «Про затвердження Порядку ведення державного реєстру рибогосподарських водних об'єктів (їх частин)», тобто єдину державну автоматизовану інформаційну систему збору, накопичення та обробки даних із використання рибогосподарських водних об'єктів для ведення рибальства та/або аквакультури. Вважаємо, що з метою формування реєстру необхідно передати документацію Держрибагентству такими центральними органами виконавчої влади: Держводагентством України – про водні об'єкти, на яких здійснюється рибальство та/або аквакультура; Міністерством доходів та зборів України – про юридичних та фізичних осіб, які здійснюють рибогосподарську діяльність з рибальства та/або аквакультури; обласними державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування – про укладені та розірвані договори оренди рибогосподарських водних об'єктів (їх частин), що розташовані в межах територіально-адміністративних одиниць.

Крім того, внесення відомостей до реєстру може у подальшому здійснювати Бюджетна установа «Методично-технологічний центр з аквакультури» при Державному агентстві рибного господарства України з урахуванням даних паспортів рибогосподарських технологічних водойм. Паспорт повинен надаватися Держрибагентству відповідно до Наказу Мінагрополітики від 16.12.2013 № 742. До реєстру повинні вноситися такі документовані відомості: назва і місцезнаходження, площа водного дзеркала рибогосподарського водного об'єкта (його частини); об'єм води рибогосподарського водного об'єкта при нормальному підпірному рівні (для рибогосподарських технологічних водойм); технічні параметри гідротехнічних споруд, що входять до складу об'єкта (за наявності); цільове використання водного об'єкта (його частини); основні об'єкти рибогосподарської діяльності (види водних біологічних ресурсів); характеристика кількості видів та/або груп видів водних біологічних ресурсів, які є об'єктами рибальства (ліміт, фактичний вилов); інформація про обсяги товарної

продукції, що вироблена у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах) – аквакультура; інформація про користувача (орендаря). Після внесення до реєстру відомостей про рибогосподарський водний об'єкт (його частини) йому присвоюється реєстраційний номер із використанням програмного забезпечення реєстру.

Перед Державним агентством рибного господарства постало питання забезпечення підвищення зростання рибопродуктивності водних об'єктів з 3,0 до 15,0 ц/га. Рибопродуктивність – це властивість водойми відтворювати упродовж певного часу величину біомаси риб (Порядок штучного розведення (відтворення), вирощування водних біоресурсів та їх використання, затверджений Наказом Мінагрополітики та продовольства від 07.07.12 № 414). Необхідно звернути увагу на те, що в цілому по Україні середня рибопродуктивність рибницьких господарств, що звітують у різні види асоціацій та Державну службу статистики України, становить 3,7 ц/га. Іншими словами, спостерігається малоефективне використання ставового фонду країни. Водночас, враховуючи продуктивність ставів із вирощування товарної риби та рибопосадкового матеріалу, відповідно до зонального рибоводно-біологічного нормативу водойми можуть щорічно давати понад 163 тис. т при екстенсивному (випасному – 6,6 ц/га) використанні водних об'єктів, 400 тис. т – при інтенсивному (годівлі) використанні внутрішніх водойм, тобто близько 16,4 ц/га.

Тому для забезпечення раціонального використання рибогосподарських водних об'єктів (їх частин) доречними стало розроблення та затвердження рибоводно-біологічних норм отримання продукції з одиниці площі водного об'єкта за зонами аквакультури залежно від кліматичних умов та природної продуктивності водойми щодо рибозведення. Як бачимо, розроблення зазначених норм є основою для підвищення державного нагляду (контролю) за рибопродуктивністю. Основною ідеєю є те, що норм повинні дотримуватися всі без винятку господарства, а також ті суб'єкти, які орендують або мають намір орендувати нагульні стави. Ця діяльність узгоджується з абзацом 4, Ч.1, ст. 8 Закону “Про аквакультуру” від 18.09.2012 № 5293-VI, п. 8 Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України, затвердженого Указом Президента України № 500 від 23.04.2011 та на виконання доручення Кабінету Міністрів України № 24843/7/1 – 11 від 26.09.2011. Крім того, було прийнято Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України “Про затвердження зон аквакультури (рибництва) та рибопродуктивності по регіонах України” (від 30.01.2013 № 45 та зареєстровано в Мін'юсті України від 11.02.2013 № 240/22772).

Таким чином, Міністерство аграрної політики та продовольства Автономної Республіки Крим, головні управління агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій, Управління промисловості, розвитку інфраструктури агропромислового комплексу Севастопольської міської державної адміністрації будуть подавати щороку до 01 березня Державному агентству рибного господарства України інформацію про стан дотримання норм зон аквакультури та зональної рибопродуктивності по регіонах України. Можна очікувати, що в разі недотримання зазначених норм до таких підприємств застосовуватимуться різні форми впливу, зокрема і можливість переривання терміну оренди водойм.

Водночас для того, щоб досягти планових показників вилову риби, потрібно також, на наш погляд, у подальшому переглянути й удосконалити механізм застосування засобів державного регулювання в частині дотримання норм зон аквакультури та зональної рибопродуктивності по регіонах України. Зокрема, в наведених нормативах розрахункова рибопродуктивність при екстенсивному веденні господарства у зоні

Полісся (Волинська, Житомирська, Львівська, Київська, Сумська, Тернопільська, Рівненська, Хмельницька, Чернігівська області) становить 5 ц/га, а розрахункова рибопродуктивність при інтенсивному (годівлі) веденні господарства – 14 ц/га; в зоні Лісостепу та Прикарпаття (Вінницька, Закарпатська, Івано-Франківська, Полтавська, Харківська, Черкаська, Чернівецька області) розрахункова рибопродуктивність при екстенсивному (випасному) веденні господарства становить у середньому 6 ц/га, а розрахункова при інтенсивному веденні господарства 15 ц/га; в зоні Північного степу (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Кіровоградська, Луганська області) розрахункова рибопродуктивність при екстенсивному веденні господарства 8 ц/га, а при інтенсивному (годівлі) веденні господарства 19 ц/га; в зоні Південного степу (Автономна Республіка Крим, Одеська, Миколаївська, Херсонська області) при екстенсивному (випасному) веденні господарства – 10 ц/га, а при інтенсивному (годівлі) веденні господарства 20 ц/га. Дослідивши на практиці застосування запропонованих нормативів за зонами аквакультури (рибництва) та зональної рибопродуктивності за регіонами України, можна відзначити досить високі показники досягнення рибопродуктивності для вітчизняних товарних господарств.

Висновки і перспективи подальших наукових розробок. Враховуючи викладене, зробимо такі узагальнення:

1. Упродовж останніх років здійснюється передача водних об'єктів у користування на умовах оренди суб'єктам господарювання різних організаційно-правових форм господарювання. Переважна більшість орендарів водойм націлена на здійснення вирощування рибної продукції. Але необізнаність у чинному законодавстві як самих орендарів, так і деяких орендодавців на місцях призводить до того, що у більшості випадків користування водним об'єктом, запасами риби та іншими водними біологічними ресурсами здійснюється зі значними утрудненнями. Тому звертаємо увагу на правильне оформлення документів на використання водойм, що в подальшому сприятиме безпроблемному та раціональному користуванню водоймою, земельною ділянкою під цією водоймою або гідротехнічними спорудами цієї водойми, що перебувають у користуванні на умовах оренди.

2. Вбачаємо за доцільне оптимізувати наведені вище показники з урахуванням не лише зони аквакультури, але також: а) ґрунтів, на яких розташовані водойми, з використанням поправкового коефіцієнта. Для середніх за плодючістю ґрунтів (підзолисті, суглинки, супіщані) він дорівнює 1, для малопродуктивних ґрунтів: галькових – 0,4, торф'янистих – 0,5, піщаних – 0,6, високородючих (чорноземи) – 1,2; нагульні стави потрібно розбити на декілька категорій (руслові, скидні, за площею); окремо передбачити рибопродуктивність для товарної риби і рибосадкового матеріалу.

Література

1. *Бодров, В. Г.* Державне регулювання економіки та економічна політика : навч. посіб. / В. Г. Бодров, О. М. Сафронова, Н. І. Балдич – К. : Академвидав, 2010. – 520 с.
2. *Галушко, В. П.* Конкурентоспроможність агропродовольчої продукції в умовах глобалізації світової економіки / В. П. Галушко, А. В. Завірюха // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2009. – Вип. 4. – С. 92–94.
3. *Галушко, В. П.* Стан, тенденції та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності в АПК / В. П. Галушко, Л. В. Діброва, А. Д. Діброва // Наукове забезпечення сталого розвитку сільського господарства степу України. – К. : НАУ, 2005. – Т. 1. – С. 117–135.

Н. М. Вдовенко. Нормативно-правове забезпечення державного регулювання аграрного сектору

4. *Гесць, В. М.* Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / В. М. Гесць. – К. : НАН України, 2009. – 864 с.
5. *Гойчук, О. І.* Продовольча безпека: теорія, методологія, проблеми : автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.07.02 / О. І. Бойчук. – МДАУ. – 2004. – 32 с.
6. *Кваша, С. М.* Наукові засади державного регулювання розвитку аквакультури штучних водойм / С. М. Кваша, Н. М. Вдовенко // Економіка та держава. – 2011. – № 11. – С. 12–16.
7. *Корецький, М. Х.* Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці : монографія / М. Х. Корецький. – К. : УАДУ, 2002. – 260 с.
8. *Лукінов, І. І.* Вибрані твори. у 2-х кн. / І. І. Лукінов. – К. : ННЦ ІАЕ, 2007. – Кн. 1. – 816 с.
9. *Саблук, П. Т.* Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті / П. Т. Саблук // Економіка АПК. – 2001. – № 4. – С. 13–19.
10. *Саблук, П. Т.* Основні напрями високоефективного агропромислового виробництва в Україні / П. Т. Саблук // Економіка АПК. – 2002. – № 7. – С. 3–13.
11. *Саблук, П. Т.* Направления реформ и инновационных процессов в АПК / П. Т. Саблук // Економіка АПК. – 2003. – № 5. – С. 150–155.
12. *Алімов, С. І.* Індустріальне рибництво : підручник / С. І. Алімов, А. І. Андрющенко. – Севастополь : УМІ, 2010. – 552 с.
13. *Hishamunda, N.* Policy and governance in aquaculture: lessons learned and way forward. FAO Fisheries and Aquaculture Technical Paper №. 555 / N. Hishamunda. – Rome, FAO. – 2011.
14. *Стеченко, Д. М.* Державне регулювання економіки : навч. посіб. / Д. М. Стеченко. – К. : МАУП, 2000. – 176 с.
15. *Про аквакультуру:* Закон України від 18.09.2012 № 5293-VI (чинний з 01.01.2013 р.) // Офіційний вісник України. – 2012. – № 79. – С. 26.
16. *Вдовенко, Н. М.* Альбом спеціалізованих форм первинної документації для підприємств аквакультури. Затверджено Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства № 362 від 19.06.2012, зареєстровано в Міністерстві юстиції України № 1126/21438 від 05.07.2012 / Н. М. Вдовенко. – К. : Вітас ЛТД, 2012. – 56 с.
17. *Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень:* Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 30, Т. 1. – С. 140.

Отримано 02.03.2014 р.

Нормативно-правовое обеспечение государственного регулирования аграрного сектора

НАТАЛИЯ МИХАЙЛОВНА ВДОВЕНКО*

** доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры государственного управления, Национального университета биоресурсов и природопользования Украины, ул. Героев Оборона, 10, 03041, Украина
тел.: 00-380-044-4015383, e-mail: nata0409@gmail.com*

В работе отражены результаты проведенных исследований и определены современные тенденции применения нормативно-правовых методов регулирования аграрного сектора экономики, где важное место занимают законы, направленные на длительное правовое регулирование развития производства агропромышленной продукции. В статье обосновано, что наблюдается неэффективность правовых методов регулирования именно в ключевых отраслях аграрного сектора экономики, в том числе и аквакультуре. Обобщены результаты проведенных исследований, содействие в дальнейшем беспрепятственному и рациональному пользованию водным объектом, земельным участком под этим водоемом или гидротехническими сооружениями данного водоема, которые находятся в пользовании на условиях аренды. Раскрыты особенности

функціонування отраслей аграрного сектора в Україні і обґрунтовані недоліки їх діючого правового регулювання.

Ключевые слова: аграрний сектор, отрасль, государство, экономика, нормативы, рыбное хозяйство, водные ресурсы, рыбохозяйственный технологический водоем, водный объект, аренда.

*Mechanism of Economic Regulation, 2014, No 4, 100-110
ISSN 1726-8699 (print)*

Regulatory and Legal Support of Government Regulation of the Agricultural Sector

NATALIA M. VDOVENKO*

* *Dr. (Economics), Associate Professor, Department of Economics,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Heroev Oborony Street, 10, Kyiv, 03041, Ukraine,
phone: 00-380-044-4015383, e-mail: nata0409@gmail.com*

Manuscript received 02 March 2014.

The paper highlights the results of the studies and identifies current trends of the use of normative methods of regulating the agricultural sector, which occupy an important place laws to lengthy legal regulation of the production of agricultural produce. In the article the observed inefficiency of the legal methods of regulating it in the key sectors of the agricultural sector, including aquaculture. The results of the research that will contribute to further smooth and rational use of water bodies, land under this body of water or hydraulic structures of the bodies of water that are in use on a rental basis. The features of the functioning areas of the agricultural sector in Ukraine and grounded shortcomings of the current regulation.

Keywords: agriculture, industry, government, economics, regulations, fisheries, water resources, fisheries technology pond, water, rent.

JEL Codes: A13, B21, D20

References: 17

Language of the article: Ukrainian

References

1. Bodrov, V. (2010), *State regulation of the economy and economic policy*, Kyiv, Akademydav. (In Ukrainian)
2. Galushko, V. (2009), "Competitive agro-food products in a globalizing world economy", *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu*, 4, 92–94. (In Ukrainian)
3. Galushko, V. (2005), "Status, trends and prospects for the development of foreign economic activity in agriculture," *Naukove zabezpechennia staloho rozvytku silskoho hospodarstva stepu Ukrainy*, 1, 117–135. (In Ukrainian)
4. Geyets, V. (2009), *Society, state, economy: the phenomenology of interactions*, Kyiv, NAN Ukrainy. (In Ukrainian)
5. Hoychuk, O. (2004), *Food safety: theory, methodology, problems*, Nikolayev, MDAU. (In Ukrainian)
6. Kvasha, S. (2011), "Scientific basis of state regulation of aquaculture artificial reservoirs," *Ekonomika ta derzhava*, 11, 12–16. (In Ukrainian)
7. Koretskiy, M. (2002), *State regulation of agrarian sector in a market economy*, Kyiv, UADU. (In Ukrainian)
8. Lukinov, I. (2007), *Selected Works*, Kyiv, NNC IAE, 1. (In Ukrainian)

9. Sabluk, P. (2001), "New Economic Paradigm formation of national food safety strategy in Ukraine XXI century," *Ekonomika APK*, 4, 13–19. (In Ukrainian)
10. Sabluk, P. (2002), "Main types of highly efficient agricultural production in Ukraine," *Ekonomika APK*, 7, 3–13. (In Ukrainian)
11. Sabluk, P. T. (2003), "Direction of reform and innovation processes in agriculture," *Ekonomika APK*, 5, 150–155. (In Russian)
12. Alymov, S. (2010), *Industrial farming*, Sevastopol, UMI. (In Ukrainian)
13. Hishamunda, N. (2011), "Policy and governance in aquaculture: lessons learned and way forward," *FAO Fisheries and Aquaculture Technical Paper №. 555*, Rome, FAO. (In English)
14. Stechenko, D. (2000), *Government regulation of the economy*, Kyiv, MAUP. (In Ukrainian)
15. The Law of Ukraine (2012), "About aquaculture," *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*, 79, 26–38. (In Ukrainian)
16. Vdovenko, N. (2012), *Album specialized forms of primary documentation for aquaculture enterprises*, Approved by the Ministry of Agriculture and Food № 362 of 19.06.2012, Kyiv. (In Ukrainian)
17. The Law of Ukraine (2004), "On State Registration of Rights to Real Estate and Their Encumbrances," *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*, 30, 140. (In Ukrainian)